допомогою вторинної номінації, свідчить про важливість даного процесу у сучасній англомовній спортивній лексиці.

Цілком очевидним стає той факт, що у процесі взаємодії з оточуючим світом і в результаті постійної появи нових концептів, які потребують номінації, розвивається і модифікується концептуальна система людини, здійснюється переосмислення існуючого мовного потенціалу, його трансформація та інтегрування для подальшого використання засобів номінації.

Наведений матеріал свідчить, що проблеми вивчення когнітивних аспектів номінації набувають особливої ваги у зв'язку з новими тенденціями у розвитку сучасної англійської мови, глибинною причиною яких є невпинний процес ускладнення позамовного середовища та здатність людини поповнювати свою концептуальну систему. Вербалізована інформація розглядається як продукт складної когнітивно-номінативної діяльності людини, що являє собою комплексний розумово-мовленнєвий процес, який має логіко-когнітивні, психологічні, соціальні, фізіологічні та суто мовні основи.

Таким чином, вивчення проблем, пов'язаних з появою нового слова, як способу вербалізації знання про світ, надає можливість виявити тенденції розвитку мови, динамічні властивості словотворення, прогнозувати подальший розвиток спортивної термінології, вивчати лінгвістичні та екстралінгвістичні причини його змінювання. Дослідження словотвору як основного способу моделювання і вербалізації знання людини в спортивній сфері може бути підгрунтям для опрацювання нових принципів уніфікації і стандартизації англомовної спортивної термінології.

Література

Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя, 1998. – 120с. *Зеленько А. С*. До питання про становлення лінгвістичного детермінізму (від структурної до когнітивної семантики). - Луганськ, 1999. – 71с. *Конецкая В.П.* Социология коммуникации. – М.: МУБУ, 1997. – 364с. *Кубрякова Е.С*. Номинативный аспект речевой деятельности. М.: Наука, 1986. – 157с. *Кубрякова Е.С*., *Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г*. Краткий словарь когнитивних терминов. – М.: Наука, 1996. – 87с. *Кубрякова Е.С*. Когнитивные аспекты словообразования и связанные с ним правила инференции (семантического вывода) // Новые пути изучения словообразования славянских языков. Магдебург, 1997. *Маковский М. М.* Удивительный мир слов и значений: Иллюзии и парадоксы в лексике и семантике.- М., 1989. – 200с. *Селиванова Е.А*. Когнитивная ономасиология. Монография. Киев, 2000. *Телия В.Н.* Номинация. - В: Энциклопедический лингвистический словарь. М., 1990. - 336с. *Уфимцева А.А*. Лингвистическая сущность и аспекты номинации. Языковая номинация: общие вопросы. – М.: 1977. – 98с.

ГЕРЦОВСЬКА-ВАЙНАГІЙ Н.О.
(*Ужгородський нац. ун-т*)

НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА КОНЦЕПТУ "УСПІХ" У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Концепт "успіх" в англійській мові реалізується за допомогою лексичних одиниць, об'єднаних у певну лексичну систему. Системність лексики найкраще проявляється у закономірних і регулярних відношеннях, основними типами яких у лексиці виступають парадигматичні зв'язки. У нашому розумінні концепт – це своєрідна змістова одиниця знання, яка відображає результати пізнавальної (когнітивної) діяльності людини. Концептуальна система як упорядкована сукупність

усіх концептів являє собою систему знань про світ, що відображає пізнавальний досвід людини як на мовному, так і позамовному рівнях.

Концепт "успіх" виступав об'єктом лінгвістичного аналізу у складі метафоричних моделей в дослідженні А.М. Сніжко "Метафоричні моделі концепту "успіх" (на матеріалі англійської та української мов)" [Сніжко 2007, с. 173-177], фрагментарно як сегмент концепту "американська мрія" у роботі К.С. Карпової "Лексичні особливості американської моделі успіху як ключового сегменту концепту американська мрія" [Карпова 2006, с. 392-399] та поряд із дослідженням концептів "щастя" і "радість" у роботі Н.І. Кулик "Концепт ЩАСТЯ, РАДІСТЬ та УСПІХ в етноспецифічній картині світу українського народу (на матеріалі словників та даних психолінгвістичного асоціативного експерименту)" [Кулик 2005, с. 208-210].

Таким чином, метою нашої статті є комплексний аналіз концепту "успіх" з точки зору його національної специфіки в сучасній англійській мові. Реалізація такої мети здійснюється через наступні завдання: 1. визначити концептуальну ознаку успішності; 2. виокремити семантичні групи концепту "успіх" з відповідними семантичними центрами; 3. визначити ядерну та периферійну лексику на позначення успіху; 4. визначити зони ближньої, дальньої та крайньої периферії.

Предметом дослідження за комплексного підходу до опису мовного явища є лексичні одиниці на позначення успіху взяті із найавторитетнішого джерела – Великого оксфордського словника англійської мови у 12 томах; об'єктом дослідження є лексико-семантичні зв'язки між досліджуваними одиницями.

У процесі аналізу феномену успіху було виявлено, що втілення концептуальної ознаки успішності не є гомогенним. Це означає, що "успіх" як багатогранне поняття може проявлятися у різних сферах життя людини. Враховуючи "ненаукове" тлумачення концепту "успіх", можна сказати, що його компонентами в англійській мові є "a well-paid job" (високооплачувана робота), "to travel a lot" (подорожі), "a happy family" (щаслива сім'я), "possibility to buy different good things" (можливість купувати різні хороші речі), "a cozy comfortable house" (затишний зручний дім). Указані компоненти розглядаємо як асоціативні сфери при виокремленні семантичних груп досліджуваного поняття.

Концептуальна ознака (КО) – це така ознака концепту, яка виділяє його з-поміж інших концептів і надає йому характерного статусу. Концептуальна ознака успіху випливає із дослідження лексики та семантики на позначення цього поняття і становить співвідношення **мети (purpose)**, яка **досягається (reach)** шляхом прояву зовнішньої **прихильності (grace)** та **схвалення (favour)**, а також певної **дії (act, action)** або **стану (state, position)** та **об'єкту (object)**. Опосередковано концепт "успіх" описується виразами та словосполученнями, які характеризують успіх як полісемантичне поняття.

Виділяють три основні лексичні групи – поле, лексико-семантична група та синонімічний ряд – як рівноправні види великих парадигматичних об'єднань у лексиці. Семантичне поле утворюється з окремих семантичних груп, які побудовані за принципами поля. Семантична група (СГ) – це угрупування мовних одиниць на основі спільності значення, яке базується на зв'язку понять, що виражені словами і відображають зв'язки предметів та явищ дійсності [Ляшук 2007, с. 27-30]. Лексико-семантичне поле "успіх" – це сукупність певних семантичних груп, поєднання яких відображає зв'язки між словами та поняттями, що позначають успіх в сучасній англійській мові.

У процесі комплексного дослідження концепту "успіх" виділяємо семантичні групи з відповідними семантичними центрами, що дає змогу визначити загальне асоціативне поле досліджуваного концепту:

1. СГ 1: "*успіх – досягнення*" з мікроцентром **reach** (досяжність);

2. СГ 2: “*успіх – намагання, намір, ціль*” з мікроцентром **purpose** (мета);
3. СГ 3: “*успіх – певне почуття, ставлення*” з мікроцентром **regard** (повага, прихильність);
4. СГ 4: “*успіх – удача, шанс, доля*” з мікроцентром **fortune** (фортуна, удача);
5. СГ 5: “*успіх – якість, властивість*” з мікроцентром **grace** (грація, витонченість);
6. СГ 6: “*успіх – відсутність успіху, невдача*” з мікроцентром **want** (нестача);
7. СГ 7: “*успіх – змагання, боротьба*” з мікроцентром **challenge** (випробування);
8. СГ 8: “*успіх – фінансове становище, прибуток*” з мікроцентром **enrichment** (збагачення);

Кожна семантична група складається із синонімічних рядів, пов’язаних між собою безпосередніми та опосередкованими відношеннями. Центром семантичної групи є іменник на позначення концептуальної ознаки, який згідно із проведеним лексико-семантичним аналізом має найбільшу кількість сем у формулі тлумачення і є ядром семантичної групи.

СГ 1 “*успіх – досягнення*” є найчисельнішою, до неї належить 41 лексична одиниця, що становить 28,9% від загальної кількості одиниць. По 21 одиниці нараховуємо у СГ 2 та СГ 3 (“*успіх – намагання, намір, ціль*”, “*успіх – певне почуття, ставлення*”) – 14,8%. Наступні дві семантичні групи, а саме СГ 4 “*успіх – удача, шанс, доля*”, СГ 5 “*успіх – якість, властивість*” мають по 16 іменників, що складає 11,3%. СГ 6 “*успіх – відсутність успіху, невдача*” нараховує 12 іменників (8,5%). Найменш чисельними є СГ 7 “*успіх – змагання, боротьба*” – 8 одиниць (5,6%) та СГ 8 “*успіх – фінансове становище, прибуток*” – 7 одиниць (4,8%).

Лексико-семантичне поле успіху – це складне та багатокомпонентне угрупування, яке складається з ядра та периферії. Центральна, основна частина – це ядро, елементи якого характеризуються рисами, що маніфестують домінуючу семантику. Залежні одиниці утворюють периферію, складники якої характеризуються значною кількістю диференційних сем. До ядра поля включаємо базову лексику однієї тематики з широким обсягом значення, що охоплює ядерні лексеми різних семантичних груп певного семантичного поля, які виражають найважливіші, найістотніші поняття поля, тобто для характерна максимальна концентрація ознак, тобто периферія вміщає – неповний набір ознак, що характеризують центр. До периферії семантичних груп належать більш конкретні і менш уживані лексеми. Межі між ядром та периферією є нестійкими. Ядерні одиниці відбивають змістові відношення СГ, її лексико-семантичні зв’язки, парадигматичні та синтагматичні відношення. Периферійна лексика представляє ці відношення у більш довільному вигляді. Однак, поступово виникла потреба у диференціації периферії, внаслідок чого було виділено периферійні зони – ближньої, дальньої та крайньої периферії [Полевые структуры в системе язика 1989, с. 53].

До *ядра* ЛСП концепту “успіх” відносимо одиниці, у формулах тлумачення яких виділено від 15 до 6 сем. Лексема **regard** (повага, прихильність) є ядром досліджуваного концепту, оскільки у формулах тлумачення цієї одиниці було виділено найбільшу кількість сем – найменших змістових одиниць значення, а саме 15; іменник **reach** (досяжність) включає 13 сем, **grace** (грація, витонченість) – 11, **triumph** (тріумф) – 10, **turn** (поворотний момент) – 10. Крім цих 5 одиниць домінуючу семантику маніфестують іменники **wonder** (диво), **disposition** (вдача), **arrangement** (впорядкування), **adventure** (пригода), **glory** (слава), **case** (випадок), **advantage** (перевага), **fortune** (фортуна) – по 9 сем у словникових статтях; **purpose**

(мета), **will** (воля), **joy** (задоволення), **opportunity** (слушна нагода, сприятлива можливість), **chance** (шанс), **hap** (випадок), **respect** (повага) – по 8 сем, **feat** (подвиг), **acknowledgement** (визнання), **perfection** (вдосконалення), **intention** (намір), **recognition** (визнання), **result** (результат), **reputation** (репутація), **talent** (талант), **felicity** (щастя), **victory** (перемога), **lot** (жереб), **honour** (честь), **dignity** (почуття власної гідності) – по 7 сем, **promotion** (просування), **development** (розвиток), **challenge** (випробування), **achievement** (досягнення), **attainment** (досягнення, надбання), **procurement** (придбання, визнання), **pleasure** (задоволення), **contingency** (випадковість), **happiness** (щастя), **luck** (удача), **star** (зірка), **virtue** (доброчесність), **ease** (полегшення), **top** (вершина) – по 6 сем.

Зона *крайньої периферії* представлена одиницями **unfortune** (нещастя), **mishap** (невдача), **misfortune** (нещастя, невдача), **mischance** (нещасний випадок), **obtainment** (досягнення), **competition** (змагання) – 1 сема, **sanguine** (сангвіністичний характер), **solace** (утіха), **gain** (здобуток), **unsuccess** (неуспіх), **complacence** (самозадоволення, благодушність), **throne** (трон), **dismal** (пригніченість), **hit** (розгром), **well-being** (добробут) – 2 семи, **stimulus** (стимул), **talisman** (талісман), **profit** (прибуток), **effort** (зусилля), **amulet** (амулет), **mischief** (зло, лихо), **unluckiness** (нещастя), **ups-and-downs** (злети й падіння), **failure** (провал), **masterpiece** (шедевр), **benefit** (користь), **wish** (бажання), **ambition** (амбіція), **treasure** (скарб), **affluence** (достаток, багатство), **supremacy** (панування, верховенство), **prosperity** (процвітання), **possibility** (можливість), **culmination** (кульмінація), **admiration** (захоплення), **endeavour** (намагання, зусилля), **completion** (завершення), **inspiration** (натхнення) – 3 семи.

Межі між ядром та периферією нестійкі, отже, доцільно виділити ближню та дальню периферію. До *ближньої периферії* відносимо іменники із 5 семами у словникових статтях кожного: **delight** (задоволення), **accomplishment** (виконання), **consummation** (виконання, завершення), **satisfaction** (задоволення), **coronation** (коронація), **aim** (мета), **support** (підтримка), **growth** (ріст), **merit** (заслуга), **desire** (бажання), **superiority** (вищість), **want** (нестача), **celebrity** (знаменитість), **charism** (харизма), **sensation** (сенсація), **reward** (нагорода), **like** (нахил, потяг), **attempt** (намір), **dream** (мрія), **marvel** (диво), **ability** (здібність), **courage** (хоробрість, відважність), **destiny** (доля), **education** (освіта), **emulation** (змагання, суперництво).

До *дальньої* периферії належать лексеми із 4 семами у формулах тлумачення одиниць: **enjoyment** (задоволення), **enrichment** (збагачення), **congratulation** (вітання), **conquest** (завоювання, підкорення), **struggle** (боротьба), **improvement** (покращення), **ultimation** (крайня межа), **progress** (прогрес), **appreciation** (висока оцінка), **winning** (перемога), **favour** (прихильність), **conciliation** (полегшення), **smash** (розгром, банкрутство), **excellency** (світлість), **deficiency** (недосконаліть), **fame** (слава), **maturity** (зрілість), **try** (намагання), **risk** (ризик), **coup** (вдалий хід), **contest** (спір, суперечка), **esteem** (повага), **goal** (мета, ціль), **accident** (випадок), **absoluteness** (абсолютність), **optimism** (оптимізм), **prestige** (престиж), **advancement** (просування), **diligence** (старанність), **miracle** (диво), **hope** (надія).

Найчисельнішою є ядерна зона – 33%, а найменш чисельною – 18% – зона ближньої периферії.

З-поміж одиниць, які ілюструють ядерну семантику найчастіше спостерігаються іменники на позначення слушної нагоди, випадку, шансу, фортуни, пригоди (**opportunity, case, chance, fortune, adventure**).

Периферійну зону представляють іменники на позначення невдачі, нещастя, пригніченості, провалу (**unfortune, misfortune, dismal, failure**).

Виконавши завдання, сформульовані на початку цієї статті, можна зробити висновки про концептуальну ознаку успішності як співвідношення **мети (purpose)**, яка **досягається (reach)** шляхом прояву зовнішньої **прихильності (grace)** та

схвалення (favour), а також певної **дії (act, action)** або **стану (state, position)** та **об'єкту (object)**. Опосередковано концепт "успіх" описується виразами та словосполученнями, які характеризують успіх як полісемантичне поняття. Успіх як багатогранне поняття сучасної англійської мови визначається за допомогою семантичних груп на позначення **досягнення, намагання, наміру, цілі, певного почуття, ставлення, удачі, шансу, долі, якості, властивості, відсутності успіху, невдачі, змагання, боротьби, фінансового становища, прибутку,** лексеми на позначення яких формують ядерну та периферійні зони.

Перспективним вважаємо порівняльне дослідження національно специфіки концепту "успіх" в англійській та українській мовах.

Література

Сніжко А.М. Метафоричні моделі концепту УСПІХ (на мат. англ. та укр. мов) // Проблеми зіставної семантики: Зб. наук. статей. – Вип. 8. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2007. – С. 173-177. *Карпова К.С.* Лексичні особливості американської моделі успіху як ключового сегменту концепту американська мрія // Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових статей. – Ужгород, 2006. – Вип.4. – С. 392-399. *Кулик Н.І.* Концепт ЩАСТЯ, РАДІСТЬ та УСПІХ в етноспецифічній картині світу українського народу (на матеріалі словників та даних психолінгвістичного асоціативного експерименту) // Актуальні проблеми металінгвістики: Зб. статей за матеріалами IV-ої міжнародної наукової конференції. – Черкаси, 2005. – С. 208-210. *Ляшук А.М.* Семантична структура юридичних термінів української та англійської мов. Дис… канд.. філол. наук. 10.02.17 / Кіровоградський Державний педагогічний Університет ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2007. – 320 с. *Полевые структуры в системе языка*. – Воронеж, 1989. – С. 53. *Oxford English Dictionary*. – London: Oxford University Press, 1963. – in 12 volumes.

ГЛАВАЦЬКА Ю.Л.
(*Херсонський держ. ун-т*)

МОДЕЛЬ ХУДОЖНЬОГО КОНЦЕПТУ *КОМІЗМ* У ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНИХ БАЙОК

У сучасній науковій парадигмі знань комізм та комічне є тотожними поняттями [Арутюнова 2007, с. 6, 16; Трахтенберг 2007, с. 98; Трач 2007, с. 175]. Комічне визначають як виявлене протиріччя і контраст між явищами та його окремими сторонами, що мають негативний ціннісний потенціал, і справжніми загальнолюдськими цінностями [Трач 2007, с. 175]. Сутність комічного визначають абсурд, нелогічність, безглуздість певних явищ, невідповідність нормам, усталеним поняттям [Арутюнова 2007, с. 14; Архипов 2007, с. 118]. Аналіз онтологічних та гносеологічних властивостей англомовної байки дозволив виявити комічність як одну з її домінантних жанрових ознак.

Мета статті полягає у реконструюванні моделі художнього концепту КОМІЗМ, спираючись на наукові підходи до моделювання концептів у сучасній лінгвістиці. У зв'язку з цим необхідним є виокремлення складників досліджуваного концепту. Отже, об'єктом статті є художній концепт КОМІЗМ, предметом виступають концептуальні ознаки, що виокремленні з трьох основних вимірів знань про комічне.

Наукові доробки щодо вивчення концептів у сучасній лінгвістиці виконані в руслі логіко-семіотичного напряму, який містить ономасіологічний, семасіологічний, лінгвоміфопоетичний підходи [Селиванова 2000, с. 16; Уфимцева 1980, с. 10] та лінгвокультурологічного напряму [Воркачев 2005, с. 64-72; Карасик 2002; Степанов 1997, с. 41-44]. Ми використовуємо ономасіологічний підхід до виявлення структури